
Y CYNGOR, 08.10.15

Yn bresennol: Y Cynghorydd Dilwyn Morgan (Cadeirydd);

Y Cynghorwyr: Craig ab Iago, Endaf Cooke, Annwen Daniels, Anwen Davies, Dyfed Edwards, Elwyn Edwards, Trevor Edwards, Thomas Ellis, Alan Jones Evans, Aled Evans, Jean Forsyth, Simon Glyn, Gwen Griffith, Selwyn Griffiths, Alwyn Gruffydd, Siân Gwenllian, Annwen Hughes, Chris Hughes, John Brynmor Hughes, Sian Wyn Hughes, Jason Humphreys, Peredur Jenkins, Aeron M.Jones, Charles W.Jones, Dyfrig Jones, Elin Walker Jones, John Wynn Jones, Linda Wyn Jones, Sion Wyn Jones, Eryl Jones-Williams, Dilwyn Lloyd, Christopher O'Neal, Dewi Owen, Michael Sol Owen, William Tudor Owen, Caerwyn Roberts, John Pughe Roberts, W.Gareth Roberts, Mair Rowlands, Angela Russell, Dyfrig Siencyn, Gareth Thomas, Glyn Thomas, Ioan Thomas, Ann Williams, Eirwyn Williams, Elfed Williams, Gethin Glyn Williams, Gruffydd Williams, Hefin Williams, John Wyn Williams, Owain Williams, R.H.Wyn Williams, Mandy Williams-Davies ac Eurig Wyn.

Swyddogion yn bresennol: Dilwyn Williams (Prif Weithredwr), Morwena Edwards ac Iwan Trefor Jones (Cyfarwyddwyr Corfforaethol), Dafydd Edwards (Pennaeth Cyllid), Geraint Owen (Pennaeth Cefnogaeth Gorfforaethol), Iwan Evans (Pennaeth Gwasanaeth Cyfreithiol / Swyddog Monitro), Rhun ap Iarll (Uwch Gyfreithiwr / Dirprwy Swyddog Monitro), Arwel E.Jones (Uwch Reolwr Democratiaeth a Chyflawni), Llyr Beaumont Jones (Uwch Reolwr Economi a Chymuned), Anthony Williams (Swyddog Perfformiad) ac Eirian Roberts (Swyddog Cefnogi Aelodau a Chraffu).

Hefyd yn bresennol:- Dr Einir Young (Cadeirydd y Pwyllgor Safonau)

Ymddiheuriadau: Y Cynghorwyr Stephen Churchman, Lesley Day, Gweno Glyn, Louise Hughes, Anne Lloyd Jones, Brian Jones, Eric Merfyn Jones, Beth Lawton, June E.Marshall, Dafydd Meurig, Linda Morgan, W.Roy Owen, Nigel Pickavance, Peter Read a Mike Stevens.

1. COFNODION

Llofnododd y Cadeirydd gofnodion y cyfarfod blaenorol o'r Cyngor a gynhaliwyd ar 9 Gorffennaf, 2015 fel rhai cywir.

2. DATGAN BUDDIANT PERSONOL

Datganodd y Cynghorydd Aeron Jones fuddiant personol yn eitem 12 ar y rhaglen - Taflen Benderfyniad Brys Aelod Cabinet - oherwydd ei fod yn rheolwr ar gwmni yng Nghaernarfon all gael buddiant o'r cynnig dan sylw.

'Roedd yr aelod o'r farn ei fod yn fuddiant oedd yn rhagfarnu a gadawodd y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

Datganodd yr aelodau canlynol fuddiant personol yn eitem 13(B) ar y rhaglen – Rhybudd o gynnig y Cynghorydd Ioan Thomas, am y rhesymau a nodir:-

- Y Cynghorydd W.Tudor Owen – oherwydd ei fod yn Gadeirydd Bwrdd Gisda.
- Y Cynghorydd Siân Gwenllian – oherwydd ei bod yn aelod o Fwrdd Rheoli Gisda.
- Y Cynghorydd Gwen Griffith – oherwydd ei bod yn Gadeirydd Mantell Gwynedd.
- Y Cynghorydd Linda Wyn Jones – oherwydd ei bod yn aelod o Gwmni Seren.

'Roedd yr aelodau o'r farn eu bod yn fuddiannau oedd yn rhagfarnu a gadawsant y cyfarfod yn ystod y drafodaeth ar yr eitem.

3. CYHOEDDIADAU'R CADEIRYDD

(1) Cydymdeimlad

Cyfeiriwyd at farwolaeth ddisymwth y Cynghorydd Bob Wright fu'n cynrychioli Ward De Pwllheli ar y Cyngor hwn ers 2008, a chyn hynny yn aelod o Gyngor Dosbarth Dwyfor am sawl blwyddyn cyn ad-drefnu llywodraeth leol yn 1996. Darllenodd y Cadeirydd deyrnged iddo a baratowyd gan y Cynghorydd Peter Read, a chydymdeimlwyd â'r teulu yn eu profedigaeth.

Cydymdeimlwyd hefyd â theulu Robin Llyr Evans, 20 oed o Lanbedrog, a fu farw yn dilyn damwain erchyll yn Tsieina.

Nodwyd bod y Cyngor yn dymuno cofio hefyd am bawb o fewn cymunedau'r sir oedd wedi colli anwyliaid yn ddiweddar.

Safodd y Cyngor fel arwydd o barch.

(2) Gwellhad Buan

Dymunwyd gwellhad buan i'r Cynghorydd Linda Morgan oedd yn derbyn triniaeth ar hyn o bryd ac hefyd i'r Cynghorwyr Peter Read a Louise Hughes yn dilyn anhwylder diweddar.

(3) Dymuniadau Gorau

Estynnwyd dymuniadau gorau i'r cyn-gynghorwyr Eddie Dogan a Llywarch Bowen Jones, oedd wedi gorfod rhoi'r gorau i'w gwaith fel cynghorwyr oherwydd afiechyd.

'Roedd Eddie Dogan wedi gwasanaethu llywodraeth leol ers dros ddeugain mlynedd gan ddechrau gyda'r hen Gyngor Gwyrfai a bu wedyn yn aelod o Gyngor Bwrdeistref Arfon cyn cael ei ethol i gynrychioli Ward Dewi ar y Cyngor hwn yn 1996. Bu hefyd yn aelod o Gyngor Dinas Bangor am 43 o

flynyddoedd. 'Roedd Llywarch Bowen Jones wedi'i ethol i gynrychioli Ward Llanaelhaearn yn 2012 a bu yntau'n aelod gwerthfawr o'r Cyngor hwn.

Nodwyd y gwelid colled fawr ar eu holau ac 'roedd y Cyngor am anfon eu dymuniadau gorau, ynghyd â'u diolchiadau, at y ddau.

Nodwyd bod cynlluniau ar waith i gynnal isetholiadau Dewi a Llanaelhaearn ar 19 Tachwedd ac isetholiad De Pwllheli ar 26 Tachwedd.

Dymunwyd yn dda i'r Cynghorydd Roy Owen a'r teulu yn dilyn y digwyddiadau diweddar a nodwyd hefyd bod meddyliau pawb gyda'r Cynghorydd Eric Merfyn Jones a'r teulu.

(4) Croeso

Croesawyd y Cynghorydd Sian Hughes, yr aelod newydd dros Ward Morfa Nefyn, i'w chyfarfod cyntaf o'r Cyngor.

(5) Llongyfarchiadau

Llongyfarchwyd Elfyn Evans ar sicrhau'r canlyniad gorau erioed i Gymro mewn Pencampwriaeth Rali'r Byd. Llwyddodd Elfyn Evans i ddod yn ail yn y Tour de Corse, sef rownd Ffrengig Pencampwriaeth Rali'r Byd FIA eleni a dymunwyd bob llwyddiant iddo yn Rali Cymru Prydain Fawr ar 12-15 Tachwedd.

Llongyfarchwyd y Tîm Cenedlaethol am wneud mor dda yng nghystadleuaeth Cwpan Rygbi'r Byd a dymunwyd yn dda iddynt yn eu gêm yn erbyn Awstralia ddydd Sadwrn nesaf. Dymunwyd yn dda hefyd i'r Tîm Pêl-droed Cenedlaethol sy'n chwarae gêm allweddol yn rowndiau rhagbrofol Euro 2016 yn erbyn Bosnia-Herzegovina nos Sadwrn a nodwyd bod y Cyngor yn ymfalchïo yn llwyddiant yr aelodau hynny o'r ddwy garfan sydd â chysylltiad agos â Gwynedd.

(6) Nodyn

Nodwyd bod cynigion drafft y Panel Annibynnol ar Gyflogau a Threuliau Aelodau i law ac y bwriedid cylchredeg y ddogfen trwy Rhaeadr gan wahodd yr aelodau i gynnig sylwadau.

4. **CWESTIYNAU**

Cwestiwn gan y Cynghorydd Sion Jones

"Beth yw barn yr Arweinydd ar wastraffu arian cyhoeddus gydag ymgynghorwyr allanol?"

Ateb gan y Cynghorydd Dyfed Edwards, Arweinydd y Cyngor

(Dosbarthwyd ateb ysgrifenedig yr Arweinydd i'r aelodau ymlaen llaw.)

“Mae’n debyg ein bod i gyd yn y Siambr yn gallu datgan nad ydym yn awyddus i weld gwastraffu arian cyhoeddus ym mha bynnag sefyllfa. ‘Rwy’n credu bod gwaith gennym i gyd i sicrhau bod unrhyw wariant cyhoeddus yn digwydd yn y ffordd fwyaf priodol a mwyaf effeithlon. Fel mae’r ateb yn amlinellu mae yna le bob amser i holi a stilio a chraffu ar wariant y Cyngor ac yn wir dyna ydi gwaith y pwyllgorau craffu a’r Pwyllgor Archwilio ac mae’r Pwyllgor Archwilio wedi penderfynu gwneud darn o waith i edrych ar wariant gydag ymgynghorwyr allanol a daw’r adroddiad yna gerbron yr aelodau maes o law. Nid wyf yn rhagdybio beth fydd canlyniad y gwaith hwnnw ond ‘rydw i wedi dweud bod yna le i ni gomisiynu gwaith gan gyrrff allanol ac asiantaethau allanol i’n cynorthwyo yn y broses. Yr enghreifftiau ‘rwy’n meddwl amdanynt yw lle mae’r Cyngor yn ceisio creu newid. Yn amlwg, mae’n rhaid i ni gael rhywun hyd braich i fod ynghanol y gwaith hwnnw ac i ni beidio bod yn ddwy ochr y ddadl ar yr un pryd. Nid yw hynny’n bosib’. Mae angen cael presenoldeb pobl annibynnol yn y sefyllfa yna er tegwch i bawb, ac ynghlwm â hynny, wrth gwrs, mae yna wariant. Gadewch i ni weld beth fydd ffrwyth gwaith y gweithgor sy’n edrych ar hwn.”

Cwestiwn atodol gan y Cyngorydd Sion Jones

“Mae’r Arweinydd yn dweud yn ei ymateb ysgrifenedig, os nad yw’r sgiliau arbenigol neu gapasiti angenrheidiol i’w gael o fewn y Cyngor, y byddwn yn defnyddio ymgynghorwyr allanol. ‘Rwy’n meddwl bod hynny’n reit sarhaus. Mae gennym 7000 o staff yn gweithio i Gyngor Gwynedd ac ‘rwy’n credu bod yna sgiliau ffantastig yn y Cyngor yma i ddelio gyda’r gwaith sydd angen ei wneud gan yr ymgynghorwyr allanol yma. Ydi’r Arweinydd yn barod i ymddiheuro am wastraffu arian cyhoeddus?”

Ateb gan y Cyngorydd Dyfed Edwards, Arweinydd y Cyngor

“Nid sarhaus yw cydnabod nad oes gennym y sgiliau i gyd bob amser. Onid realiti’r sefyllfa ydi hynny? Nid ydym i gyd yn arbenigwyr ar bob dim. Mae yna sefyllfaoedd lle ‘rydym angen cymorth a chyngor arbenigol. Onid y peth cyfrifol i wneud yn y sefyllfa yna ydi sicrhau ein bod yn cael cyngor priodol annibynnol ac addas. Yn wir, oni bai ein bod yn gwneud hynny, mae yna le i ni gael ein herio. Byddai Swyddfa Archwilio Cymru ar ein pennau ac mi fyddai yna sefyllfaoedd lle gallem gael ein herio. Mae yna fymryn bach o realiti hefyd, sef wrth i ni leihau’r gweithlu, nid oes gennym y capasiti i wneud pob dim. Mae’n amhosibl. Nid oes yna ddigon o oriau yn y dydd i wneud pob dim ac mae hynny yn isgynnyrch o wynebu toriadau sy’n golygu ein bod yn lleihau niferoedd staff. Ar fater gwariant cyhoeddus, nid wyf o blaid gwastraffu arian, boed hynny ar yr aelwyd neu unrhyw sefydliad cyhoeddus, a rhaid i ni gadw llygaid barcud. Os ydych eisiau edrych ar wariant cyhoeddus, a mater i bawb ddod i gasgliad ynglŷn ag effeithlonrwydd ac effeithiolrwydd y gwariant hwnnw, ewch i wefan Swyddfa Archwilio Cymru. Mae nodyn yno o beth mae pob corff cyhoeddus wedi’i wario ar ymgynghorwyr. Mae Llywodraeth Cymru wedi gwario miliynau ar ymgynghorwyr. Nid wy’n dweud mai gwastraff arian ydi hynny, ond tynnu eich sylw at yr angen i gyrrff cyhoeddus wario arian y tu allan i’r corff yna. Nid wy’n mynd i ymddiheuro am unrhyw beth mae’r Cyngor yn ei wneud o ran gwariant. Gadewch i ni edrych ar yr adroddiad sy’n mynd i edrych yn fanwl ar wariant ar ymgynghorwyr yn benodol. Gadewch i ni

ddod i gasgliadau bryd hynny. Sut allwn ni ddod i gasgliad ynglŷn â phatrwm gwariant y Cyngor heb i ni weld y ffeithiau? Mae'n rhyfeddod gen i fod aelod yn gallu sefyll yn y Siambr a gwneud datganiad fel yna pan mae ef ei hun yn aelod o'r pwyllgor sydd wedi comisiynu'r gwaith! Oedd yr aelod yn bresennol yn y pwyllgor pan wnaed y penderfyniad i gomisiynu'r gwaith? Efallai nad oedd o ddim - na doedd o ddim! Mae'r Pwyllgor wedi comisiynu'r gwaith a gadewch i ni weld casgliad y gwaith yna cyn dod i unrhyw gasgliadau. Mae gwneud unrhyw beth arall yn wallgofrwydd llwyr, os caf fentro dweud."

5. ADRODDIAD PERFFORMIAD CYNGOR GWYNEDD 2014/15

Cyflwynodd yr Arweinydd adroddiad yn argymhell i'r Cyngor gymeradwyo'r ddogfen yn ddarlun cytbwys, teg a chywir o berfformiad y Cyngor yn ystod 2014/15, a'i fabwysiadu.

Diolchodd yr Arweinydd i'r swyddogion hynny fu ynghlwm â'r gwaith.

PENDERFYNWYD cymeradwyo'r adroddiad yn adlewyrchiad cytbwys, teg a chywir o berfformiad y Cyngor yn ystod 2014/15, a'i fabwysiadu.

6. ADRODDIAD BLYNYDDOL TROSOLWG A CHRAFFU GWYNEDD 2014/15

Cyflwynwyd adroddiadau blynyddol y tri phwyllgor craffu ar gyfer 2014/15 ynghyd â'u rhaglenni gwaith ar gyfer 2015/16.

Pwyllgor Craffu Corfforaethol

Manylodd Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Corfforaethol, y Cynghorydd Dyfrig Jones, ar gylch gorchwyl a gwaith y pwyllgor yn ystod 2014/15, gan ddiolch i'r Is-gadeirydd, y Cynghorydd Jason Humphreys, aelodau'r pwyllgor a'r swyddogion am eu cefnogaeth.

Pwyllgor Craffu Gwasanaethau

Yn absenoldeb Cadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau, manylodd y Cynghorydd Alwyn Gruffydd ar gylch gorchwyl a gwaith y pwyllgor yn ystod 2014/15, gan ddiolch i'r Cadeirydd, y Cynghorydd Peter Read a'r Is-gadeirydd, y Cynghorydd Beth Lawton, aelodau'r pwyllgor a'r swyddogion am eu cefnogaeth.

Yn ystod y drafodaeth, codwyd y materion a ganlyn:-

- Cyfeiriwyd at lwyth gwaith hynod o drwm y Pwyllgor Craffu Gwasanaethau a nodwyd yr angen i adolygu'r Cyfansoddiad fel bod y tri phwyllgor craffu yn rhannu'r gwaith yn decach. Nododd Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Corfforaethol fod y drefn bresennol yn seiliedig ar fodel a orfodwyd ar y Cyngor yn dilyn yr etholiad diwethaf ac y byddai'r Pwyllgor Craffu Corfforaethol yn cefnogi ymgais i sicrhau gwell cydbwysedd rhwng llwyth gwaith y gwahanol bwyllgorau craffu.

- Holwyd a oedd yr Arweinydd a'r Cabinet yn talu digon o sylw i argymhellion y pwyllgorau craffu? Awgrymwyd bod yr aelod yn codi'r mater yn uniongyrchol gyda'r Arweinydd a'r Cabinet. Nodwyd ymhellach nad oedd y pwyllgor craffu yn cael gwybod faint o weithiau mae'r Cabinet yn derbyn / gwrthod eu hargymhellion.
- Canmolwyd y prosiect Vanguard yn Ysbyty Alltwen a mynegwyd dymuniad i weld adroddiad gan Morwena Edwards, Cyfarwyddwr Corfforaethol, yn hysbysu pobl Gwynedd o lwyddiant y peilot.
- Nodwyd bod y pwyllgor craffu wedi holi droeon faint o arian sy'n cael ei wario ar ymgynghorwyr, ond heb gael ymateb.

Pwyllgor Craffu Cymunedau

Manylodd Cadeirydd y Pwyllgor Craffu Cymunedau, y Cynghorydd Angela Russell, ar gylch gorchwyl a gwaith y pwyllgor yn ystod 2014/15 gan ddiolch i'r Is-gadeiryddion yn ystod y flwyddyn, y Cynghorwyr Mandy Williams-Davies a Caerwyn Roberts, aelodau'r pwyllgor a'r swyddogion am eu cefnogaeth.

Diolchodd yr Arweinydd i gadeiryddion, is-gadeiryddion ac aelodau'r tri phwyllgor craffu am eu holl waith gan nodi bod yr adroddiad yn amlygu'n glir pa bynciau gafodd eu craffu, beth oedd diben y craffu a beth sydd wedi digwydd i'r argymhellion yn deillio o hynny.

7. ADRODDIAD BLYNYDDOL PWYLLGOR SAFONAU CYNGOR GWYNEDD 2014/15

Croesawyd Dr Einir Young, Cadeirydd y Pwyllgor Safonau, i'r Cyngor i gyflwyno adroddiad blynyddol y Pwyllgor Safonau am 2014/15.

Manylodd Dr Einir Young ar brif bwrpas y pwyllgor o hybu a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd a chynghorau cymuned a thref Gwynedd gan gyfeirio at aelodaeth y pwyllgor a'r gwaith a gyflawnwyd yn ystod 2014/15. Diolchodd i Gwilym Ellis Evans, fu'n Gadeirydd y pwyllgor am 10 mlynedd, am ei waith diwyd a'i ymroddiad ac hefyd i Sam Soysa, fu'n Is-gadeirydd, cyn i'w gyfnod ar y pwyllgor ddod i ben. Diolchodd hefyd i'r Swyddog Monitro a'r swyddogion eraill sy'n rhoi cefnogaeth i'r pwyllgor.

Diolchwyd i Dr Einir Young am gyflwyno'r adroddiad.

8. YMGYNGHORIAD I'R CYFARWYDDIADAU DRAFFT GAN LYWODRAETH Cymru I'R ADOLYGIAD GAN Y COMISIWN FFINIAU A DEMOCRATIAETH LEOL CYMRU

Cyflwynodd y Cynghorydd Tom Ellis, Cadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaidd, adroddiad y Pennaeth Gwasanaethau Democratiaidd yn nodi, fel rhan o'r rhaglen diwygio llywodraeth leol, y byddai Llywodraeth Cymru yn gofyn i Gomisiwn Ffiniau a Democratiaeth Leol Cymru gynnal adolygiad o drefniadau etholiadol ar gyfer ardaloedd awdurdod lleol newydd arfaethedig. Gofynnwyd i'r Cyngor ystyried argymhellion y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ar y mater ynghyd â barn y pwyllgor ar y newidiadau sydd dan sylw ar gyfer etholiadau 2017.

Mynegodd aelod ddiffyg hyder yn yr holl broses ar y sail bod cynnig llwgrwobr i gynghorwyr o flwyddyn ychwanegol heb unrhyw fandad ac ar dâl llawn yn dangos pa mor isel mae'r broses wedi disgyn.

PENDERFYNWYD

- (a) **Cyflwyno'r sylwadau ar gynnwys y Cyfarwyddiadau Drafft i'r Comisiwn Ffiniau sydd wedi eu crynhoi yn Atodiad A i'r cofnodion hyn.**
- (b) **Ysgrifennu at Lywodraeth Cymru i ddatgan y farn y byddai'n anaddas gweithredu'r newidiadau sydd dan sylw ar gyfer etholiadau 2017 gyda newid mor sylfaenol o ran ffiniau i ddilyn mor fuan yn sgil yr ad-drefnu.**

9. TAFLEN BENDERFYNIAD GAN AELOD CABINET

Cyflwynodd yr Aelod Cabinet Economi adroddiad er gwybodaeth yn nodi y cyflwynwyd taflen benderfyniad Aelod Cabinet ynghylch Ardal Gwella Busnes (AGB) Bangor a Chaernarfon Arfaethedig - Pleidleisiau Cyngor Gwynedd fel penderfyniad brys yn unol â rhan 7.25.2 o'r Cyfansoddiad fel na fyddai'r drefn galw i mewn yn berthnasol yn yr achos hwn er mwyn sicrhau fod y Cyngor yn medru cyflwyno pleidleisiau cyn y dyddiad cau. Nododd fod y drefn yma'n caniatáu gwneud penderfyniad gyda chydysyniad Cadeirydd y Cyngor, ond 'roedd yn ofynnol adrodd ar hynny i'r Cyngor nesaf. Derbyniwyd cytundeb y Cadeirydd fod y mater dan sylw yn un brys a bod y penderfyniad a gynigid yn rhesymol o dan yr amgylchiadau.

Yn ystod y drafodaeth:-

- Croesawyd y ffaith bod y cynllun yn ei le a diolchwyd i'r Aelod Cabinet am ei gwaith.
- Nodwyd bod y Llywodraeth ganolog yn Lloegr wedi penderfynu bod cynghorau lleol Lloegr am gael cadw'r dreth fusnes i gyd er mwyn ei fuddsoddi'n lleol ac awgrymwyd cysylltu gyda Llywodraeth Cymru i ofyn am gyflwyno'r un amodau yng Nghymru. Atebodd y Prif Weithredwr y byddai'n rhaid i bwyllgor craffu edrych ar hyn yn gyntaf er mwyn gweld a fyddai trefn o'r fath yng Nghymru yn arwain at fudd i Wynedd neu beidio.

PENDERFYNWYD nodi'r adroddiad er gwybodaeth.

10. RHYBUDDION O GYNNIG

- (a) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cynghorydd Elin Walker Jones, dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd.

“Galwaf ar fy nghyd-gynghorwyr i gefnogi cais i ysgrifennu at John Penrose, AS i ofyn am newid yn y ddeddf i ganiatáu i ni sy'n dymuno adnabod ein hunain fel Cymry yn hytrach nag fel Prydeinwyr ar Gofrestr Etholiadol, pasborts, ac unrhyw ddogfennaeth swyddogol arall berthnasol.

Yn ddiweddar, anfonwyd Ffurflen Ymholiad Etholiadol i bob cartref yng Ngwynedd. Un o'r pethau sy'n cael ei gofrestru ar y Ffurflen yw cenedligrwydd, ond nid oes hawl gan Gymro/ Gymraes i gofnodi ei hun fel Cymro / Cymraes. Anfonir y Ffurflen gan ein Cyngor i bob cartref yng Ngwynedd, ac er bod y Cyngor â chyfrifoldeb am weinyddu'r Gofrestr Etholiadau yng Ngwynedd, mae'n gyfundrefn sy'n gweithredu trefn statudol ar gyfer cynnal etholiadau. Rhaid dilyn y gyfundrefn ar gyfer cynnal y gofrestr etholiadol er mwyn sicrhau hawliau dinasyddion Gwynedd i bleidleisio.

Nid Gwynedd sy'n gyfrifol am y gyfundrefn. Nid Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y gyfundrefn. Os am newid y drefn, rhaid cysylltu efo John Penrose, AS, chwip y Llywodraeth yn San Steffan, Comisiynydd yr Arglwydd o Drysorlys ei Mawrhydi ac Ysgrifennydd Seneddol (Gweinidog ar gyfer Diwygio Cyfansoddiadol).

Galwaf ar fy nghyd-gynghorwyr i gefnogi hawl Cymry i alw eu hunain yn Gymry. Galwaf ar fy nghyd-gynghorwyr i ddatgan cefnogaeth i ni, fel Cyngor Gwynedd, ysgrifennu at John Penrose i newid y ddeddf."

Cefnogwyd y cynnig.

PENDERFYNWYD derbyn y cynnig.

- (b) Cyflwynwyd y rhybudd o gynnig a ganlyn gan y Cyngorydd Ioan Thomas, dan Adran 4.20 y Cyfansoddiad, ac fe'i eiliwyd.

"Bod Cyngor Gwynedd yn:-

- (1) Cydnabod ac yn cefnogi'r gwaith da y mae Gwynedd wedi ei wneud o ran darparu ystod o lety a / neu wasanaethau cefnogi i bobl ddiamddiffyn i'w helpu i gynnal neu adennill eu lle yn y gymuned yng Ngwynedd.**
- (2) Cefnogi parhad rhaglen ataliol Cefnogi Pobl a ariennir gan Lywodraeth Cymru i gynorthwyo a chefnogi pobl ddiamddiffyn a phobl ar yr ymylon i fyw'n annibynnol a chydag urddas yn eu cymunedau drwy ddarparu cefnogaeth gyda thai a gwasanaethau'r Cyngor.**
- (3) Galw ar Lywodraeth Cymru i ddiogelu'r grant Cefnogi Pobl, yn hytrach na'i leihau ymhellach.**
- (4) Cefnogi ymgyrch ar y cyd Cymorth Cymru a Chartrefi Cymunedol Cymru, "Gadewch i ni barhau i Gefnogi Pobl", i ddiogelu'r grant Cefnogi Pobl.**
- (5) Gwahodd Aelodau Etholaeth a Rhanbarthol Cynulliad Cymru i gefnogi'r cynnig hwn."**

Cefnogwyd y cynnig.

PENDERFYNWYD derbyn y cynnig.

- (c) Cyflwynwyd, er gwybodaeth, lythyr gan Alun Cairns, AS, Is-ysgrifennydd Gwladol Seneddol Cymru, mewn ymateb i rybudd o gynnig y Cynghorydd Wyn Williams i'r cyfarfod diwethaf ynghylch datganoli pwerau Ystâd y Goron.

PENDERFYNWYD nodi'r llythyr â siomedigaeth.

Dechreuodd y cyfarfod am 1.00pm a daeth i ben am 2.30pm.

Atodiad A**Cwestiwn 1: Ydych chi'n credu bod y gymhareb a awgrymir yn darparu ar gyfer cael llywodraeth leol effeithiol a hwylus?**

Na. Mae'r gymhareb yn gwbl anaddas ar gyfer ardal wledig a gwasgaredig. Ar hyn o bryd, mae cymhareb bresennol Gwynedd fel sir yn 1,089 gyda wardiau Gwynedd yn cynnwys rhwng 480 a 2,428 gyda'r ddau ward mwyaf yn rhai 2 aelod.

Mae ymagwedd sydd yn defnyddio cymhareb syml o ran y nifer o etholwyr yn codi pryder. Nid yw hynny'n rhoi unrhyw gydnabyddiaeth i'r llwyth gwaith sydd yn codi i gynghorwyr lleol yn sgil myfyrwyr sydd heb gofrestru fel etholwyr, poblogaeth dymhorol, yn sgil y diwydiant ymwelwyr a thai haf.

Mae hefyd yn mynd yn gwbl groes i gyfeiriad Llywodraeth Cymru a oedd, yn ei ddogfen ymgynghorol "Diwygio Llywodraeth Leol - Grym i Bobl Leol" yn son am bwysigrwydd "Llywodraethu Cymunedol a arweinir gan aelodau". Mae'n anodd gweld sut y gall cynghorwyr ymdopi â'r rôl heriol hon ar ben eu cyfrifoldebau sefydliadol fel aelodau pwyllgor ayb os byddant yn gwasanaethu etholaethau mor fawr.

Pe byddai symudiad o'r fath yn digwydd, byddai'n rhaid symud i drefn o gynghorwyr llawn-amser er mwyn medru ysgwyddo'r llwyth gwaith.

Cwestiwn 2: Ydych chi'n credu bod angen isafswm o ran nifer cynghorwyr i sicrhau bod awdurdod lleol yn gweithredu mewn modd effeithiol a democrataidd? Os felly, beth yw'r isafswm a pham?

Mae angen isafswm ar gyfer democratiaeth effeithiol ond mae'r math o ffigurau a nodir yn llawer rhy isel. O fewn system Cabinet, gydag angen tua 10 aelod ar gabinet, mae gadael gweddill gwaith y Cyngor (Craffu, Archwilio, Cynllunio, Trwyddedu ayb) i nifer mor fychan o gynghorwyr yn gosod pwysau gwaith afresymol arnynt. Dylai'r isafswm aelodau fod yn o leiaf 45-50 aelod

Mae'r sylwadau uchod ar sail barn am lwyth gwaith y cynghorau presennol. Byddai hynny'n amlwg yn cynyddu'n arwyddocaol yn dilyn ad-drefnu mewn meysydd fel Cynllunio a Thrwyddedu, gyda chynnydd yn y nifer o geisiadau fyddai angen sylw.

Y mater arall i'w ystyried yw y gallai dyraniad seddau i grwpiau gwleidyddol fod yn fwy cymhleth ar gynghorau gyda niferoedd llai. Gallai fod yn fwy anodd llenwi seddau a gallai'r baich ar nifer fechan o gynghorwyr gynyddu.

Cwestiwn 3: Ydych chi'n credu y dylai isafswm nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol gael ei bennu yn y Cyfarwyddiadau Drafft?

Dylid, fel yr esboniwyd yn yr ateb i gwestiwn 2. Dylai'r Cyfarwyddiadau Drafft gydnabod anghenion llywodraethu rhedeg cyngor modern. Fodd bynnag, unwaith mae hynny wedi digwydd, dylid edrych ar bob cyngor ar wahân gan ystyried amgylchiadau pob cyngor yn unigol. Rhaid ystyried pellteroedd teithio (ar gyfer teithio i gyfarfodydd yn ogystal â theithio at etholwyr o fewn y ward) yn ogystal â'r angen i gael wardiau sydd yn adlewyrchu cymunedau naturiol.

Cwestiwn 4: Ydych chi'n credu y dylid cael cap ar nifer yr aelodau etholedig fesul awdurdod lleol? Os felly, beth ddylai'r uchafswm fod yn eich barn chi a pham?

Mae'n siŵr bod rhyw synnwyr mewn cael cap ond dylai hynny adlewyrchu'r ardal ar gyfer cyngor unigol.

Cwestiwn 5: Ydych chi'n cytuno y dylai pob ward o fewn awdurdod lleol gael tua'r un nifer o etholwyr fesul aelod etholedig?

Na. Mae natur wardiau unigol, hyd yn oed oddi fewn i ardaloedd cynghorau unigol mor amrywiol. O ganlyniad nid yw'n synhwyrol gwneud hynny. Mae'n gwbl briodol cael amrediad i ddibenion gwaith y Comisiwn Ffiniau ond byddai'n rhaid i'r Comisiwn gael y rhyddid i eithrio rhag hyn os yw natur cymuned naturiol yn golygu nad yw'n synhwyrol ei gynnwys gydag ardal arall.

Ar bwynt cysylltiol, argymhellir y dylid ceisio osgoi wardiau aml-aelod gan fod cael un aelod i ward yn symleiddio pethau i drigolion a chynghorwyr.

Cwestiwn 6: Pa effaith ddylai nodweddion penodol ardal ei chael ar nifer y cynghorwyr sydd eu hangen i gynrychioli'r boblogaeth?

Dyma ddylai fod yn brif ystyriaethau a dylent fod yn ddylanwadol iawn. Os yw cynghorau i adlewyrchu eu hardaloedd yn iawn, dylai holl nodweddion yr ardal (poblogaeth, pellteroedd teithio, natur cymunedau naturiol ayb) gael effaith ar y penderfyniad

Cwestiwn 7: Ydych chi'n cytuno nad oes angen enw Saesneg cyfatebol ar wardiau sydd ag enwau Cymraeg cyffredin? Os nad ydych yn cytuno, ydych chi'n credu y dylai pob ward gael enw Saesneg a Chymraeg?

Cytuno nad oes angen enw Saesneg cyfatebol ar wardiau sydd ag enwau Cymraeg cyffredin.